

O'YINLAR NAZARIYASIGA KO'RA ENG OPTIMAL VARIANTNI ISHLAB CHIQISH.

Ustoz: Raxmatullayev Umarbek .

Shogirid: Madrimov Shodiyorxoja.

Toshkent davlat iqtisodiyot

Universiteti To'rtko'l fakulteti

2 - kurs talabasi .

Anatatsiya : Mazkur ish o'yinlar nazariyasining asosiy tushunchalari va usullaridan foydalangan holda turli strategik vaziyatlarda eng optimal yechimlarni aniqlashga bag'ishlangan. Ishda kooperativ va nokooperativ o'yinlar, Nash muvozanati, dominant strategiyalar muvozanati, Pareto-optimal yechimlar, minimax kriteriyasi, aralash strategiyalar va takrorlanadigan o'yinlarda xulq-atvor strategiyalari keng yoritilgan.

Kalit so'z : Oligopoliya ,narxlar janggi ,Kurno modeli ,Kurno muvozanati o'yinlar nazariyasi , nash muvozanati, dominant strategiya , Pareto-optimal, Tit-for-Tat.

1.Oligopoliya - bu shunday bozor turiki, undagi tovar taklifining hammasi, yoki deyarli hammasi bir necha ishlab chiqaruvchi firmalar tomonidan bo'lib olingan va bu bozorga yangi firmalarning kirishi katta to'siq orqali cheklangan bo'ladi. Oligopoliya so'zi grekcha bo'lib (oligos - bir necha, poleo - sotaman) sotuvchilarning kamligini bildiradi

2.Narxlar janggi - bu raqobatlashadigan firmalar tomonidan oligopolistik bozorda narxlarni bosqichma-bosqich tushirishidir.

Umuman olganda, oligopolistik bozorda firma tomonidan qabul qilingan har qanday iqtisodiy siyosat - narxlarni o'zgartirish, ishlab chiqarish hajmini

o'zgartirish, reklamani kuchaytirish - raqobatlashuvchi firmalarning ushbu siyosatga bo'lgan munosabatini bilishni va uni prognoz qilishni talab qiladi.

3.Kurno modeli. Ikki raqobatlashuvchi firma o'rtasidagi munosabatlarni duopoliya sharoitida 1938 yil birinchi bo'lib o'rgangan fransuz iqtisodchisi O.Kurno hisoblanadi. Bu munosabatni o'rganishda quyidagilar faraz qilinadi: ikkala firma ham bir xil tovar ishlab chiqaradi va bu tovarlarga bo'lgan bozor talabi chizig'i ularga ma'lum.

Birinchi firmaning ishlab chiqarish chizig'i bilan ikkinchi firmaning ishlab chiqarish chizig'i kesishgan E nuqtaga mos keluvchi birinchi va ikkinchi firmalar tomonidan ishlab chiqariladigan mahsulot hajmlari muvozanati Kurno muvozanati deyiladi.

4.Kurno muvozanati, o'yinlar nazariyasida Nesh muvozanati deb yuritiladi. Nesh muvozanati holatida har bir o'yinchi o'zining raqibi tanlagan harakatiga ko'ra tanlovi eng yaxshi tanlov hisoblanadi. Nesh muvozanati holatida hech bir o'yinchi o'zining harakatini o'zgartirishdan manfaatdor emas. Kurno muvozanatida ham har bir duopolist raqibi tanlagan ishlab chiqarish hajmida o'zining ishlab chiqarish hajmini foydani maksimallashtiradigan darajada belgilaydi va shu sabab duopolistlar o'zlarining mahsulot o'zgartirishidan manfaat olmaydilar.

5.Kurno muvozanati, o'yinlar nazariyasida Nesh muvozanati deb yuritiladi. Nesh muvozanati holatida har bir o'yinchi o'zining raqibi tanlagan harakatiga ko'ra tanlovi eng yaxshi tanlov hisoblanadi. Nesh muvozanati holatida hech bir o'yinchi o'zining harakatini o'zgartirishdan manfaatdor emas. Kurno muvozanatida ham har bir duopolist raqibi tanlagan ishlab chiqarish hajmida o'zining ishlab chiqarish hajmini foydani maksimallashtiradigan darajada belgilaydi va shu sabab duopolistlar o'zlarining mahsulot o'zgartirishidan manfaat olmaydilar.

6.Dominant strategiya — o'yin nazariyasidagi tushuncha bo'lib, o'yinchi uchun boshqa o'yinchilar qanday harakat qilishidan qat'i nazar, har doim eng yuqori foyda beradigan strategiyadir.

7.Pareto-optimal — bu iqtisodiyot, o'yinlar nazariyasi, muhandislik va qaror qabul qilishda ishlatiladigan tushuncha.

U shunday holatni anglatadiki, hech kimning ahvolini yomonlashtirmasdan, birortaning ahvolini yaxshilash mumkin emas.

8.Tit-for-Tat — bu o'yinlar nazariyasi va takrorlanadigan o'yinlarda (repeated games) eng mashhur va eng muvaffaqiyatli strategiyalardan biri. Ayniqsa, Mahbus dilemmasining cheksiz yoki ko'p marta takrorlanadigan versiyasida g'olib chiqqan.

9.“Mahbus dilemmasi” mazmuni shundan iboratki, ikki kishi birgalikda jinoyat qilinganlikda ayblanadi. Ularni har biri alohida xonaga qamalgan va ular bir-biri bilan aloqa qila olmaydi.

Agar ikkalasi ham jinoyat qilganini bo'yniga olishsa, ularning har biriga 6 yildan qamoq jazosi beriladi. Agar bo'yniga olishmasa, isbotlovchi material yo'qligi uchun jinoyatni isbot qilish mumkin bo'lmaydi, natijada ikkalasi ham 3 yildan jazo oladi. Agar ikkalasidan bittasi jinoyat qilganligini bo'yniga olsa, 1 yil qamoq jazosini oladi, bo'yniga olmagan 10 yil jazo oladi.

Har bir qamalgan shaxs oldida muammo turadi. Agar ikkalasi kelisha olsa edi, ularning har biri 3 yildan qamoq jazosini olar edi. Lekin, ularni bir-biri bilan gaplashish imkoniyati yo'q. Agar kelishgan taqdirda ham ular bir-biriga ishonishi qiyin. Nima uchun deganda, uch yil o'rniga bir yil qamoqda o'tirish, ularni har qanday majburiyatdan kechishga majbur qilishi mumkin.

Хулоса.

Oligopoliya – bozorni bir necha yirik firma boshqaradi, yangi kirish qiyin. Firmalar bir-birining harakatlarini hisobga olib qaror qabul qiladi. Kurno modeli duopoliyada Nesh muvozanati: har biri raqib hajmini o'zgarmas deb foydasini maksimallashtiradi barqaror, lekin ko'pincha monopolga yaqin natija. Mahbus dilemmasi va Tit-for-Tat strategiyasi shuni ko'rsatadiki, ishonchsizlik bo'lsa hamkorlik qiyin, takrorlansa hamkorlik mumkin. Natijada oligopoliyada narxlar jangi yoki yashirin til biriktirish (kartel) tez-tez uchraydi.

Фойдаланилган адабиётлар .

1. Pindyck S. Robert, Daniel I. Rubinfeld. Microeconomics. Global Edition. Pearson Education Limited 2018. P 787.
2. Campbell R. McConnel, Stanley L. Brue, Sean M. Flynn. Microeconomics: Principles, Problems and Policies. -19 th ed. – New York. The McGraw-Hill Companies, Inc., 2015. P. 604.
3. Андреу Мас-Колелл и др. Микроэкономическая теория. Учебник. – М.: Дело и Сервис, 2016. - 630 стр.
- 4.grok.ai
- 5.Wikipediya.com